

Φαντασία, επιτεύγματα

και το απροσδόκητο

Απόσπασμα από το βιβλίο της
Maxine Greene
Releasing the Imagination,
San Francisco: Jossey-Bass

Μετάφραση: Σοφία Καλογρίδη

Στο δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου της «*Releasing the Imagination*» η Maxine Greene ασχολείται με τους τρόπους που οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους για την αναζήτηση ανοιγμάτων, χωρίς τα οποία οι ζωές μας είναι περιορισμένες και οι δρόμοι μας γίνονται αδιέξοδοι. Αναζητά τρόπους, κυρίως μέσω της τέχνης, που μπορούν να ανοίξουν νέους ορίζοντες και να προσδιορίσουν άλλες εναλλακτικές.

Στο κείμενο αυτό μας άρεσε πολύ το ποίημα του Wallace Stevens «*Ο Άνδρας με τη Μπλε Κιθάρα*», ένα ποίημα που, εκτός από την αισθητική απόλαυση που μας προσφέρει, μας προκαλεί και να στοχαστούμε κριτικά σε ότι συνιστά και απαρτίζει την ανθρώπινη ύπαρξη.

Η χρήση της φαντασίας μάς καθιστά ικανούς να ξεφύγουμε από ότι είναι υποθετικά μόνιμο και τελειωτικό, αντικειμενικά και αυτόνομα πραγματικό. Το να απαιτούμε εντατικοποιημένη πραγμάτωση είναι, επίσης, να βλέπουμε πέραν των όσων αυτός ή αυτή που φαντάζεται θα αποκαλούσε φυσιολογικό ή αποτέλεσμα κοινής λογικής και να χαράζουμε νέα επίπεδα βιώματος. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί κάποιος να αποδεσμευθεί ώστε να καταφέρει να δει, έστω και φευγαλέα, πώς θα μπορούσαν να είναι τα πράγματα, να διαμορφώσει μία αντίληψη για το πώς θα έπρεπε να είναι, αλλά και τί δεν έχει πραγματωθεί ακόμα, παραμένοντας, συγχρόνως, σε επαφή με αυτό που πιθανώς είναι.

Ας θυμηθούμε, για άλλη μία φορά, τον «*Άνδρα με τη Μπλε Κιθάρα*» («*Man with the Blue Guitar*») του Wallace Stevens.

*Είπαν, «έχεις μία μπλε κιθάρα,
Δεν παίζεις τα πράγματα όπως είναι.»
Ο άνδρας απάντησε, «Τα πράγματα όπως είναι
Αλλάζουν παίζοντας στην μπλε κιθάρα.»
Και τότε είπαν εκείνοι, «μα πρέπει να παίζεις,*

*Μία μελωδία πέραν από εμάς, αλλά που είμαστε εμείς,
Μία μελωδία στη μπλε κιθάρα
Των πραγμάτων ακριβώς όπως είναι»* [(1937), 1964, σ. 165].

Το να παίζει κανείς τη μπλε κιθάρα σημαίνει να παίζει με τη φαντασία και ο ήχος της βρίσκει τους ακροατές διαφορετικούς. Πολλοί θέλουν (αλλά συγχρόνως δε θέλουν) ένα τραγούδι που να τιμά το συνηθισμένο και το άνετο. Μετά από έναν εκτεταμένο ποιητικό διάλογο σχετικά με το αν πρέπει, τελικά, ο κιθαρίστας να παίζει τη «ραψωδία των πραγμάτων όπως είναι», λέει στο κοινό του:

*Απόβαλλε τα φώτα, τους ορισμούς,
Και μίλησε για αυτό που βλέπεις στο σκοτάδι
Λέγοντας ότι είναι αυτό ή ότι είναι το άλλο,
Αλλά μη χρησιμοποιείς τα σαθρά ονόματα.*

Τους ζητά να κοιτάξουν μέσα από τα δικά τους μάτια, να βρουν τις δικές τους φωνές, να αποφύγουν τις διατυπώσεις που επινόησαν κάποιοι επίσημοι «άλλοι». Ρωτάει τους ακροατές, βλέπετε:

*Τον εαυτό σας όπως είναι;
(ΣτΜ. τώρα, μετά τη διαδικασία αναζήτησης)
Είστε ο εαυτός σας.
Η μπλε κιθάρα σας εκπλήσσει* [σ. 183]

Άλλοι ορίζουν «ακριβώς» τι «είσαι» και χρησιμοποιούν παγιωμένα ονόματα. Το να είναι κανείς ο εαυτός του, σημαίνει να βρίσκεται σε μία διαδικασία δημιουργίας εαυτού, ταυτότητας. Αν δεν ήταν διαδικασία, δε θα υπήρχε καμία έκπληξη. Η έκπληξη συνοδεύει το ότι γινόμαστε διαφορετικοί – συνειδητά διαφορετικοί, καθώς βρίσκουμε τρόπους να ενεργήσουμε οραματιζόμενοι δυνατότητες. Συνοδεύει το άκουσμα διαφορετικών λέξεων και μουσικών, τη θεώρηση του κόσμου από ασυνήθιστες οπτικές γωνίες, τη συνειδητοποίηση του ότι ο κόσμος, όπως τον βλέπουμε από μία θέση, δεν είναι ο κόσμος.